

ĐÁ CÁ

Trong những trò tiêu khiển, có nhiều trò dân chúng Việt Nam từ Nam chí Bắc đều am tường và thích thú, có những trò khác chỉ dân một miền nào hiểu biết tường tận hơn và có sự phổ biến sâu rộng trong mọi giới như trò đá cá lia thia tại miền Nam.

Đây là một thú chơi say mê của dân chúng đồng bằng sông Cửu Long, nhất là dân các vùng hữu ngạn sông Hậu Giang gồm có tỉnh Châu Đốc, Long Xuyên và Kiên Giang.

Gọi là cá đá, thực ra cá chỉ chọi nhau chứ không đá nhau, vì muốn đá phải có cẳng có chân, đúng như nghĩa động từ đá theo từ điển: Lấy chân hất mạnh ra.¹

Loài cá chọi nhau, vì chúng dùng sức quần thảo với nhau dưới nước, chúng cắn vẩy, đớp vây, đớp đuôi của nhau.

Có nhiều loại cá hiếu chiến nhưng đặc biệt chỉ loại cá lia thia là chúng đánh nhau hung hãn hơn cả, và chính cái tính hiếu chiến ưa giao đấu với nhau, cắn chọi nhau bằng những đòn tàn bạo đã khiến nhiều người lấy những cuộc đồng loại

¹ Đào Văn Tập - Từ điển Việt Nam phổ thông.

tương tàn của chúng làm một trò giải trí, giải trí đến ham mê không kém chi những cuộc say mê đá gà. Đã hơn một lần, những cuộc đá cá thia lia đã biến thành những cuộc đánh cá như đánh cá chọi gà ăn thua nhau những món tiền thật to lớn. Có người cũng đã tổ chức trường cá như trường gà. Vì tính cách đổ bác trong trò tiêu khiển này, nên chính quyền đã nhiều lần nghiêm cấm.

Chính quyền cấm nhưng dân chúng vẫn chơi. Theo ông Sơn Nam trong tạp chí *Thời nay* số 218 đề ngày 15-11-1968 thì: Đá cá thia thia¹ là thú tiêu khiển khá độc đáo của vùng đồng bằng sông Cửu Long và vùng Cao Miên vì ở đây có nhiều cá trời sanh. Trước khi người Pháp xâm chiếm nước ta, cuối thế kỷ thứ XIX, đá cá là thú vui hồn nhiên, phổ biến rộng rãi.

Thú chơi cá phổ biến, giới bình dân chơi, giới trí thức cũng chơi và đã có những vần thơ về thú chơi cá. Dưới đây là một bài thơ của ông Phan Văn Trị mượn trò tiêu khiển này để chê bai những kẻ quên dân quên nước chạy theo phong trào mới:

*Đám thắm mưa xuân trở mấy màu
 Vì tài vì sắc mới kinh nhau
 Dưa chen hai nước toan giành trước
 Lềng lẫy đôi hơi chẳng chịu sau!
 Muồng tượng rồng đua nơi biển thẳm
 Mía mai cù dấy dưới sóng sâu
 Thờ hơi sóng dấy nhân lòng nước
 Mắt thấy ai ai cũng cúi đầu²*

1 Miền Bắc, kêu là thia lia miền Nam kêu là thia thia.

2 Sơn Nam - Tài liệu đã dẫn.

CHƠI LOẠI CÁ NÀO?

Người ta chơi cá qua nhiều loại, thường dùng để trang trí, nuôi trong những chiếc bình thủy tinh tròn trong suốt, hoặc ở trong những bể cạn dưới các hòn non bộ.

Loại cá dân Việt Nam chơi nhiều suốt từ Bắc tới Nam là loại cá vàng cá bạc mắt lồi, mình tròn ngắn, bụng ồng, đuôi rộng màu vàng đỏ hoặc màu trắng bạc. Cá này dài không quá bốn phân tây. Đôi khi lẫn vào đám cá màu vàng, màu bạc có những con cá màu mun, khác màu nhưng cùng giống.

Cá vàng cá bạc đựng trong bình thủy tinh bơi thung thảng trông rất dễ thương, những bình cá hình cầu được nhiều chủ nhân đặt ngay tại phòng khách và coi như một đồ trang trí. Ở bể cạn, đàn cá đem sự sống thực tới một cảnh giả mà người vật khác đều là những tượng đất tượng sành đặt đâu nằm đó. Thỉnh thoảng một vài con cá dớp lên một vài tấm trên mặt nước làm cảnh hòn non bộ ở trên thêm linh động, tưởng chừng như ông Lã Vọng đang thả câu đã giật cần câu làm cho mặt nước rung rinh.

Ở miền Bắc, có loại cá săn sắt cũng được người ta nuôi chơi. Vóc cá này cũng xấp xỉ cá vàng cá bạc, nhưng khỏe mạnh hơn, đuôi và vây có nhiều màu, lúc cá bơi, đuôi xòe ra trông giống như lá cờ, nên thường được gọi là cá săn sắt đuôi cờ. Cá săn sắt cũng được nuôi trong những bình thủy tinh, phải nuôi riêng, không nuôi chung với các loại cá khác. Riêng chúng với nhau, chúng sống bình yên ít khi đánh lộn. Nhốt chung với những cá khác, nhất là cá vàng cá bạc, cá săn sắt sẽ đuổi đánh những con cá kia, cần chúng trút vây,

sút vẩy, cụt đuôi. Cá săn sắt mình dẹt cứng, xương nhiều, đáng điệu nhanh nhẹn, không ung dung như cá vàng cá bạc.

Cá cần cần cũng có người nuôi chơi, cá này nhỏ hơn cá săn sắt, mình lốm đốm ít màu xanh hoặc vàng đỏ. Cá mình dẹt hơn cá săn sắt, đáng bơi trông nhàn nhã.

Cá phươn còn được gọi là thia lia Hoa Kỳ, to con hơn cá vàng và cá bạc, mình và vây màu hồng nhạt như màu vỏ trứng gà, đuôi dài đỏ như son. Cá có hai cái phươn ở mang tai dài lòng thông. Cá này cũng hay chơi nhau, nhưng người ta nuôi chúng để trang trí, để chiến đấu.

Còn nhiều loại cá với màu sắc sặc sỡ, với hình thù kỳ lạ được dân ta nuôi chơi, rất tiếc soạn giả biết không hết để kể ra.

CÁ THIA LIA

Tất cả những loại cá trên được bày bán tại những nơi bán cá trang trí, và tất cả đều không phải là cá thia lia, cá thia lia không bao giờ được bày bán, người chơi phải kén giống chúng tại tổ.

Cá thia lia là cá gì?

Trong *Việt Nam từ điển* của hội Khai Trí Tiến Đức Hà Nội có ghi: thứ cá săn sắt, tức là thứ cá rô nhỏ đuôi dài, vây có nhiều màu sắc.

Thực ra thia lia không phải là cá săn sắt, mà cá săn sắt cũng không phải là cá rô - một thứ cá ai trong chúng ta cũng biết, thường dùng trong bữa ăn. Cá rô vây không có màu sắc, nhất là đuôi không xòe lớn như cá lá cờ và không nhiều màu sắc sỡ. Miền Bắc không chơi đá cá, và miền Trung cũng vậy. Khi giải nghĩa về cá thia lia có lẽ các vị soạn giả đã nghĩ tới cá thia lia tại miền Nam. Với giải nghĩa trên, ông Sơn Nam

đã nói cá thia thia ở miền Nam khác với cá rô, so sánh như vậy chẳng khác nào nói con trâu là một con bò. Cá thia thia có đuôi tròn, vây thì chỉ có một sắc mà thôi.¹

Cá thia lia là một loại cá hiếu chiến. Theo bác sĩ Tirant thì loại cá này ở Việt Nam là một loại cá độc đáo, rất hiếm trên thế giới, và khác hẳn với đồng loại tại các nước khác vùng nhiệt đới gió mùa như Mã Lai, Thái Lan.

Ta phải phân biệt cá thia lia với cá phươn đã nêu trên, cũng như với loại cá xiêm lai, nhỏ hơn mình màu đậm. Loại cá xiêm này cũng ưa đánh nhau, lúc giao đấu rất hung hăng, nhưng đá không bền.

Cá thia lia của ta trung bình dài chừng bốn phân tây, bề dài từ lưng đến bụng chừng một phân tây, đuôi tròn, phươn ngắn, bình thường thì đen đúa lợt lạt, để lộ vài sọc xám tro, nhưng đến khi hăng lên thì xanh đậm, màu xanh đen². Khi cá biến mình sang màu xanh đen giới chơi cá gọi là cá mun chuẩn bị giao phong.

Tại Việt Nam, ở đồng bằng sông Cửu Long, nhiều nơi có cá, nhưng cũng như gà, có nơi cá nổi danh, đá là thắng, như cá Rạch Giá, vùng U Minh, xưa nay từng tiếng tăm lừng lẫy.

Mùa đá cá: Cá sinh đẻ có mùa, bởi vậy đá cá cũng có mùa. Thường trong tháng trung thu có nhiều cuộc đá cá nhất. Lúc này cá lớn vừa độ, sức lực đang dồi dào, và cá đá cũng hăng hái.

Mùa đá cá kéo dài tới tháng mười. Trước tháng tám cá còn non sức chưa đủ bền bỉ dai dẳng, sau đó cá đã già, cuộc chiến đấu sẽ uể oải.

1 Trong tài liệu đã dẫn.

2 Trong tài liệu đã dẫn.

Vả lại, tháng tám chính là tháng rảnh rỗi của nhà nông ở những nơi làm ruộng mùa, lúc này vụ cấy đã xong, người dân quê thật là nhàn hạ, họ chỉ chờ vụ gặt. Họ nghỉ ngơi và thời gian nghỉ ngơi này cũng khá dài, họ tìm sự tiêu khiển... Nuôi cá, đá cá là một thú tiêu khiển vừa thích hợp với thời gian nghỉ ngơi lại vừa tạo cho họ sự thích thú qua những cuộc đá cá gay go.

Cá thia lia trong thời gian này kiếm không khó, tại các ao hồ sông rạch ở đâu cũng sẵn, người chơi cá chỉ việc lựa chọn. Giống cá này hiếu chiến, hai con gặp nhau là chúng lăm le muốn chọi nhau. Các trẻ em thường vớt cá ở ao hồ lên, kén hai con cho chúng chọi nhau, chọi chán lại bỏ đi.

Những người chơi cá còn gọi cá thia lia là cá thu thi, giống cá chọi nhau thi tài về mùa thu.

NGHỆ THUẬT CHƠI CÁ

Đá cá thia lia là một thú chơi đặc biệt của miền Nam. Để các bạn đọc hiểu rõ nghệ thuật chơi cá này, chúng tôi người miền Bắc e không diễn tả hết những điều hay điều thú, xin phép trích sau đây đoạn văn của nhà văn Sơn Nam, một nhà văn danh tiếng Việt Nam, viết về nghệ thuật này cũng như về những cuộc đá cá, trong tạp chí *Thời Nay*:

“Ai cũng tìm cá dễ dàng, ở đâu cũng có cá. Muốn tìm vài con cá thuộc vào hạng khá để đá ăn thua tiền bạc với bạn bè là điều khó. Anh A biết thủ đoạn nào thì anh B cũng biết thủ đoạn ấy, về kinh nghiệm thì ai cũng như ai, nghiệp đá cá dường như là con bệnh cha truyền con nối, mỗi khách sành điệu đều có sạn trong óc. Rồi cuộc ai già dặn công phu, ai làm việc có khoa học thì người ấy thắng.”

Tìm cá đem về nuôi là cả một công trình tốn kém, đòi hỏi tiền bạc và sự kiên nhẫn. Người nuôi cá sành điệu phải nuôi sẵn trong nhà bốn năm tay em, trang bị cho mỗi đứa một chiếc xuống nhỏ. Cứ hùng sáng mỗi đứa lên đường, mang theo gói cơm rang, đi khảo sát từng cánh đồng. Thăng Giáp qua ấp Bình Phước, thăng Ất qua ấp Bình Hòa, thăng Bình đến làng Đông Hưng kế cận. Đến mỗi cánh đồng, bọn tay em hót thử chừng mười con, thử cá lớn sung sức, nhốt chung trong một hay hai cái ve chai. Mới hót lên khỏi ruộng, cá còn mệt nên chưa đá nhau. Chiều về, người chơi cá gom góp lại, để riêng từng khu vực nhỏ trong nhà: Bình Phước ở góc bên phải, Bình Hòa ở góc bên trái, phân biệt rõ rệt. Cá nuôi mỗi con một chai riêng, hai chai để gần nhau thì phải có miếng giấy ngăn ra vì nếu gặp bóng dáng con cá khác là cá phùng mang, đá vào hông ve chai, như vậy phí sức, miệng cá bớt bén nhọn.

Thông thường, người ta dùng loại ve chai lớn, thử chai đứng một lít, cắt bỏ phía trên để cho miệng chai rộng rãi, đem cá ra hoặc bỏ cá vô chai để dề hơn. Đôi ba ngày sau, cá quen bầu không khí chật hẹp trong chai, bắt đầu tỉnh táo. Bấy giờ, chủ nhà mới bắt đầu tuyển chọn, gọi nôm na là “xổ cá” (xổ có nghĩa như xổ đề, xổ số kiến thiết). Chọn con cá vô địch ở vùng Bình Phước để riêng. Chọn con cá vô địch ở vùng Bình Hòa, để riêng. Rồi cho cá vùng Bình Phước đá với cá Bình Hòa. Công việc này giống như cuộc thi điền kinh tuyển chọn vòng tứ kết, bán kết, chung kết. Sau khi xổ cá, với ý kiến của vài cố vấn lão thành, người chơi cá tạm thời tổng kết:

- Năm nay cá ở đồng Bình Phước giỏi nhất, kế đó là cá vùng Đông Hưng.

Nên nói thêm là người chơi cá luôn luôn nuôi sẵn trong cái ao riêng gần nhà, một mớ cá đặc biệt, loại cá đã thắng giải năm trước. Nhiều người kỹ lưỡng hơn, nuôi và cho cá ép trong cái chậu khá to. Cá đực và cá cái giao hợp nhau gọi là "ép". Cá cái đẻ trứng, lúc bấy giờ phải vớt cá cái đẻ riêng, bằng không thì nó sẽ ăn tất cả trứng. Trứng cá nở ra cá con, cá con được nuôi dưỡng bằng thức ăn đặc biệt, trông đồ trứng gà luộc chín, tán ra thật nhuyễn như bột.

Cá hốt ngoài đồng ruộng lại vào trận chung kết với cá nuôi riêng trong nhà. Nhiều tay chơi sành điệu dám tổ chức nội gián, mượn gia nhân của kẻ khác, đánh cắp vài con cá, bán lén ra ngoài. Nếu thấy cá ấy thuộc vào loại vô địch thì họ dám mua riêng, mỗi con năm bảy chục bạc.

Cá Miệt Thứ, tức là cá thia thia vùng U Minh sau khi tuyển chọn, luôn luôn bán với giá cao. Lên tận Nam Vang (Cao Miên) hoặc Long Xuyên, Châu Đốc, Miệt Thứ là địa danh chỉ tổng quát vùng ven biển vịnh Xiêm La, phía Nam chợ Kiên Giang, hơn mười con rạch chảy song song từ rừng U Minh chảy ra biển, tên là rạch thứ nhất, rạch thứ hai, thứ mười.

Sau khi tổng kết, gia chủ tập trung bọn tay em vào cánh đồng nổi danh nhứt để hốt cá. Cá di chuyển mỗi năm thay đổi, một cánh đồng có thể sanh ra cá hay hoặc cá dở.

Loại cá hay luôn luôn được giá chủ tung tiu, mỗi mùa họ chỉ cần nuôi 20 con cá là đủ.

Mỗi con bơi lội trong một chai gọi là chai cát miệng như đã nói. Miệng chai phải đậy kín bằng miếng giấy bồi hoặc miếng mo cau bằng không thì cá sẽ bị thần lẩn câu.

Con thần lẩn (con thạch sùng) tinh ranh lắm, bò đến sát miệng chai, buông thõng khúc đuôi xuống nước. Cá thia lia ngờ là gặp mồi ngon nên dớp, thần lẩn bèn rút nhanh cái

đuôi lên, cá thia thia bị văng ra ngoài. Sau đó, thần lẩn chỉ ăn trọn cái bụng cá, có lẽ đó là phần ngon nhất mềm nhất.

Muốn cá thêm sung sướng, người ta nuôi bằng con lăng quăng (cung quăng)- xử nhiều muối, lăng quăng để kiếm. Đôi ba ngày, phải thay nước trong chai một lần và cho cá ăn vài con trùn nhỏ, gọi là trùn chỉ.

Ban đêm chủ nhân ngủ không yên, thỉnh thoảng thức dậy, đi tới đi lui rồi lấy cây đèn bìn rọi bắt thần vào chai đựng cá. Nếu giựt mình nhảy dựng khỏi mặt nước thì đó là cá khôn lanh. Ban ngày chủ nhân đề phòng bọn phá hoại. Bọn này toàn là bạn bè quen thuộc, giả vờ tới coi cá để... câu vui chớ thật ra họ điều tra khéo léo về xuất xứ của bầy cá. Chủ nhân vì biết trước nên luôn luôn nói láo để đánh lạc hướng đối phương.

Cá đã quen chai, chừng mười ngày sau chủ nhân bèn thử tập cho cá đá bóng, rút miếng giấy giữa hai cái chai. Thấy mặt nhau, cá phùng mang, lên sắc xanh. Đôi khi chủ nhân đem cá hạng A và cá hạng B ra đố xổ rồi tổng kết cá hạng A giỏi về nước nấp (tấn công tới tấp lúc vào trận) nhưng dở về nước khuya (không bền bỉ.) Hoặc loại cá ở đồng C tấn công dở nhưng chịu đòn giỏi.

MỘT TRẬN THỦ HÙNG

Tháng sau, cá sẵn sàng ra trận. Nói chung thì người cùng một làng một xóm với nhau ít khi ăn thua sát phạt vì ngỡ ngang, chỗ quen biết thì dẫu ăn hay thua đều mất hào hứng. Mấy tay chơi cá bèn lên đường. Họ đem cá xuống chiếc tam bản có mũi, dưới tam bản dấy đủ tiện nghi: nài mùng chiếu, hỏa lò, chén đĩa. Gia chủ dắt theo một tay em để chèo chống và lắm khi lại kèm một ông cố vấn. Để cá khỏi mệt

vì nước trong chai dễ xao động, người ta đổ cá ra, để trong cái lá môn rồi buộc túm lại (lá môn đóng vai trò của một giấy plastic ngày nay).

Đến trường cá, chủ nhân được tiếp đãi nồng hậu. Chủ trường lấy tiền xâu ở mỗi độ nên sẵn sàng thết đãi, nào rượu nào cháo gà. Đá gà đòi hỏi nơi trống trải, rộng hai ba chục thước vuông để có chỗ cho người đứng xem. Đá cá chỉ cần một trường nhỏ, một ngôi nhà rộng rãi là đủ. Điều lệ về cách đá cá, đá gà nói chung đều giống nhau.

Trước tiên, hai bên đem cá ra để trong cái thố bằng đất. Hề cá vừa chạm với nhau là đá được (chạm là sức vóc tranh lửa).

Cá lội dưới nước khó mà lấy thước đo bề ngang hoặc đem cân cho biết nặng nhẹ. Phải dùng mắt mà ước đoán. Từ trên nhìn xuống, khách sành điệu biết rõ con cá dài hay ngắn, bề ngang sống lưng lớn hay nhỏ.

Để dễ so sánh, người ta đem hai cái thố để gần nhau, cá cứ lội, khách sành điệu cứ nhìn, tham khảo ý kiến.

Trong thực tế, khó tìm hai con cá sức vóc bằng nhau, con này dài lưng nhưng ốm, con kia mập bề ngang nhưng ngắn đòn (đòn, xương sống). Theo kinh nghiệm nhà nghề, giới đá cá chấp nhận nguyên tắc:

- Một chấm tròn bằng ba chấm dài

Chấm là đơn vị đo lường... trong tưởng tượng, thí dụ như một chấm lớn bằng đầu cây kim ghim bạc. Bề ngang con cá A (từ trên lưng nhìn xuống) lớn hơn con cá B cỡ một chấm thì bù trừ lại, con cá B có thể dài hơn con cá A tới ba chấm.

Cấp độ xong, hai bên chủ cá ngồi ở hai bên đối diện, nhưng tay cờ bạc tự ý lựa chọn, muốn theo bên này hay bên kia tùy thích, sau khi xem kỹ từng con cá. Theo tiếng lóng, đó là bọn người “đá hàng xáo” không lập trường rõ rệt, lúc đứng về phe ông Giáp, lúc lại theo con cá của ông Ất.

Chủ trường ngồi ở cái bàn lớn gọi là bàn quan, ông ta đóng vai trò trọng tài, có viên thư ký giúp việc ghi chép. Bọn đá hàng xáo cứ góp tiền ghi vào giấy trắng mực đen phân minh. Lát sau, chủ trường làm toán cộng, thí dụ như bên A được 390 đồng, bên B được 350 đồng, thì chủ cá bên B sẵn sàng đóng thêm 40 đồng, như vậy là bất luận bên nào thắng, bại, chủ trường sẽ được số tiền xâu quy định là 10 phần trăm, 39 đồng.

Từ trên đòn đồng nhà, ba sợi dây thông xuống, treo tròn ten một miếng ván tròn. Trên miếng ván, có để cái ve keo (kiểu ve keo lớn đựng kẹo bánh ở tiệm tạp hóa).

Theo nguyên tắc, ve keo đầy nước hai phần ba, miếng ván nọ cao khỏi mặt đất chừng một mét hoặc một mét rưỡi. Tại sao phải treo tận trên đòn đồng nhà? Đó là vì cá lia thia không ưa tiếng động, cái keo không được rung rinh lúc đá, nhiều con cá đang thắng thế bỗng dưng chạy tuốt, chịu thua vì giật mình.

Hai ông chủ cá thường nhìn nhau, gọi là xã giao, cho phép đối phương thả cá vào keo trước. Hề cá vô keo trước thì cá được tính táo hơn.

Hai con cá đã vào keo. Tuy là giống nhau, cùng một loại lia thia, nhưng khách sành điệu phân biệt dễ dàng con cá này của phe A, con kia của phe B. Theo lệnh của chủ trường, tất cả cử tọa phải ngồi xuống, không ai được di chuyển, c rằng bóng tối bóng sáng phản chiếu vào, khiến cá giật mình.

Cá bắt đầu lên sắc trở màu “mun lên” vẩy nổi màu xanh chói ngời, phùng mang, trợn mắt, trương vi, quạt đuôi. Để hạ đối phương, cá dùng miệng mà cắn. Cắn cho đối phương tróc vẩy, rách đuôi, đứt phươn hoặc trở thành đui mù! Miệng cá rất bén, hề cắn ngọt thì đối phương phải mất vẩy, mất thịt. Hề đuôi bị rách thì cá mất quân bình. Khi thấy đối phương

mắt quân bình thì cá phải trôi lên, chặn đường không cho đối phương trôi lên ngóp. Vì như chúng ta biết, cá thờ bằng mang và bằng phổi. Bị chìm dưới nước quá lâu, cá mệt và chịu thua. Lúc chiến đấu, muốn cản đối phương, cá phải lội "dâng tiên" cho bằng được, nghĩa là chặn đầu. Bởi vậy, lúc đá hăng, chúng ta thấy hai con cá lội song song nhau, cùng một hướng, con này toan lấn con kia. Tùy theo cá, con này giỏi về môn võ mặt (cắn vào mặt đối phương) con kia giỏi về môn xấn (cắn vào bụng, và đuôi). Lúc đầu thì cứ tọa ngồi yên nhưng khi đến phút quyết liệt, ai nấy hò hét, quăng bắt, đại khái:

- Một đồng ăn hai cắc cá A.

Tức là nếu cá A thắng thì đương sự chỉ ăn hai cắc, nếu cá A thua thì đương sự trả một đồng. Người này quăng (đưa điều kiện) người bắt (chấp nhận điều kiện).

Lắm khi cá đấu miệng, con này cắn miệng con kia không nhả ra, ghì xuống, hai con uốn có hồi lâu. Bấy giờ chủ trường bèn đốt một khúc nhang chừng một phân tây. Nếu cháy hết khúc nhang ấy mà cá vẫn còn đấu miệng thì kể như huê, hai bên đều vớt cá ra.

Muốn được xem là thắng thì cá phải rượt đối phương, đối phương chạy trốn, chạy đúng ba vòng keo (ba vòng tròn). Phải chỉ đúng ba vòng vì lắm khi cá thua, chạy được một vòng là dừng lại rồi thỉnh hình cắn phần, khiến đối phương từ thắng hóa ra bại. Nhiều thủ đoạn lật vật nhưng khá tinh vì được bọn thầy cá bắt lương áp dụng. Họ đem giống cá Xiêm ép với cá ta, con cá lai ấy lại ép lần thứ nhì với cá ta tạo ra loại cá ta về hình thức nhưng thực chất thì có máu Xiêm. Người sành điệu phân biệt dễ dàng vì cá Xiêm có vảy màu xanh đậm hơn cá ta, mõ nó nhọn hơn. Lúc xem cá đá cấp độ,

có người dùng một hột phèn chua (alun) nhỏ bé, để trên đầu móng tay rải vào cái thố đựng cá của đối phương. Cá ngỡ gặp mối nên dớp nhanh, phèn chua khiến cho cá bị ê miệng.

Dường như người Huế kiều ở Nam Vang thích đá cá trong cái bồn bằng kiếng, bồn đựng nước trà nguội. Nước trà có vị chát, cá bị thương tích mau thấm đòn mau thua.

Đá cá thia thia là thú phong lưu của người dân đồng quê, nhiều đứa bé hơn mười tuổi đã cấp độ, quăng bắt. Ngày nào vùng đồng bằng còn mạ xanh, còn bùn lầy thì thú vui ấy vẫn còn. Còn gì thích thú cho bằng khi gặp một con cá nhỏ bé, chậm chạp nhưng chịu đòn rất giỏi, da thịt lũng nát, đuôi rách te tua, bị chột mắt mà còn can đảm đứng lì, vào phút chót cắn một miếng khá to khiến đối phương phải đổi sắc, từ màu xanh trở thành sọc dưa. Nhiều con cá lanh lẹ giả vờ ngu dại để làm bia đỡ đạn. Khi đối phương phóng tới cắn, cá bèn lách mình tránh né, đối phương lỡ trớn, đụng đầu quá mạnh vào vách keo, giựt mình từ từ chạy trốn, mình đã tạo sự thất bại cho mình.